

Tomasz Jurek

Przełomy w historii - zjazd historyków we Wrocławiu

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny 2/7, 201-203

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 7/2

Przełomy w historii – zjazd historyków we Wrocławiu

W dniach 15-18 września 1999 r. we Wrocławiu odbył się XVI Powszechny Zjazd Historyków Polskich, zwołany przez Polskie Towarzystwo Historyczne i Komitet Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk. Wrocław już po raz wtóry gościł przedstawicieli nauk historycznych, jako że przed pół wiekiem, we wrześniu 1948 r. historycy obradowali w murach Uniwersytetu Wrocławskiego. Powszechne zjazdy historyków mają zresztą znacznie dłuższą 120 letnią tradycję, sięgającą 1880 r.

Wrocławskie spotkanie uczonych, pedagogów i archiwistów toczyło się pod wymownym hasłem – „Przełomy w historii” – posiadającym głęboki sens i uzasadnienie u schyłku XX wieku i tysiąclecia. W odezwie zjazdowej wydanej w marcu 1999 r. Zarząd Główny PTH stwierdził, że „Zjazd podejmie próbę oceny drogi dziejowej Polski i Polaków w mijającym tysiącleciu, dorobku i niedostatków polskiej nauki historycznej u progu nowego tysiąclecia, jej miejsca w życiu narodu polskiego i Rzeczypospolitej. Szczególną rolę organizatorzy Zjazdu chcą poświęcić 1000-letniej dramatycznej drodze dziejowej Wrocławia i Śląska, także w bezpośredniej dyskusji z historykami Czech i Niemiec”.

Tak nakreślony cel został zrealizowany, zaś XVI Zjazd mógł zaimponować liczbą 1373 zgłoszonych uczestników, wywodzących się z instytucji badawczych, wyższych uczelni, szkół podstawowych i średnich, archiwów, wydawnictw, muzeów oraz innych placówek naukowych, oświatowych, kulturalnych i polonijnych. Na Zjazd przybyli też goście zagraniczni z Australii, Austrii, Białorusi, Czech, Francji, Holandii, Izraela, Japonii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Rosji, Ukrainy, USA i Włoch. Wśród uczestników był m.in. prof. Juliusz Bardach, który brał udział w zjeździe wileńskim w 1935 r.

Pierwszym akordem Zjazdu stało się wręczenie w dniu 15 września doktoratu honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Gerardowi Labudzie – wybitnemu znawcy ziem zachodnich i stosunków polsko-niemieckich. Następnie Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski, wzorem swoich poprzedników, dokonał w Hali Ludowej otwarcia

Zjazdu, akcentując w przemówieniu inauguracyjnym znaczenie historii i badań nad przeszłością w życiu państwa i narodu. W części plenarnej interesujące referaty wygłosili: prof. Wojciech Wrzesiński: *Śląsk – zwornik dziejowy czy kraina przejściowa?*, prof. Gerard Labuda: *Śląsk i Pomorze w polsko-niemieckim dialogu historiograficznym* oraz prof. Roman Wapiński: *1918-1945-1989 przełomy czy logika ciągłości przemian dziejowych*.

Tego samego dnia w Auli Leopoldyńskiej zorganizowano budzącą duże zainteresowanie dyskusję panelową nad miejscem Polski w dziejach Europy. Panel moderował prof. Piotr Wandycz (USA), a uczestniczyli w nim prof. prof. Daniel Beauvois (Francja), Jakub Goldberg (Izrael), Gottfried Schramm (Niemcy), Bronisław Geremek, Jerzy Kłoczowski i Janusz Tazbir. Wywiązała się polemiczna wymiana zdań, zaś stwierdzenie prof. Tazbira, iż w ostatnich stuleciach lepiej Polakom udawały się państwa podziemne niż legalne, wywołało aplauz zgromadzonych. Prof. B. Geremek podkreślił, że średniowieczna Polska, zgłaszając akces do świata Zachodu, wprowadziła weń całą Słowiańszczyznę. Prof. Goldberg postawił tezę, że wraz z migracjami Żydów z naszego kraju rozprzestrzeniła się wiedza o Polsce. Prof. Schramm zauważył, iż wolna elekcja i samorządność szlachty były oznakami nowoczesności a nie zacofania, natomiast przyczyn upadku I Rzeczypospolitej doszukiwał się w przemianie europejskiej taktyki wojennej (zwiększenie roli mas piechoty), do czego Polska nie przygotowała się.

Kolejne dni Zjazdu (16-17 września) wypełniły obrady w sekcjach, komisjach i sympozjach specjalistycznych. O jego skali świadczyła m.in. imponująca liczba 31 sekcji, w ramach których wygłoszono 411 referatów. Poszczególne sekcje obejmowały następującą problematykę: Historia starożytna (I), Historia wieków średnich (II), Historia nowożytna (III), Polska pod zaborami (IV), Druga Rzeczpospolita (V), Polska w II wojnie światowej – próba nowego spojrzenia (VI), Polska 1944-1989 – miejsce w dziejach narodu i państwa (VII), Metodologia historii i historia historiografii (VIII), Archiwistyka (IX), Nauki pomocnicze historii (X), Zastosowanie metod komputerowych w badaniach historycznych (XI), Demografia historyczna (XII), Dydaktyka historii (XIII), Sejmik studenckich kół naukowych (XIV), Historia Kościoła (XV), Sekcja historyczno-prawna (XVI), Historia stosunków międzynarodowych (XVII), Historia gospodarcza (XVIII), Historia wojskowości (XIX), Myślenie o Rosji: oglądy i obrazy spraw rosyjskich (XX), Komisja biografistyki (XXI), Historia regionalna (XXII), Nauki o sztuce (XXIII), Historia medycyny (XXIV), Historia sportu i wychowania fizycznego (XXV), Przełomy w dziejach Śląska (XXVI), Europa środko-

wo-wschodnia i dziedzictwo Rzeczypospolitej (XXVII), Kobieta w przestrzeni miejskiej od średniowiecza do czasów współczesnych (XXVIII), Przemiany w prasie polskiej w latach 1945-1999 (XXIX), Dzieje Polonii (XXX), Geografia historyczna (XXXI).

We wrocławskim Zjeździe zaakcentowali swój udział także gorzowscy historycy. W obradach sekcji XXV uczestniczyło 5 osób z Instytutu Wychowania Fizycznego. Prof. Jerzy Gaj zaprezentował interesujący referat *Kultura fizyczna w II Rzeczypospolitej*, wieńczący wieloletnie badania autora z zakresu tego tematu. Prof. Bernard Woltmann wygłosił referat *Problematyka kultury fizycznej w środowisku polonijnym*, w którym zawarł bilans własnych długotrwałych poszukiwań badawczych. Wśród wygłoszonych doniesień znalazło się opracowanie zbiorowe J. Gaja, B. Woltmanna i doc. Kajetana Hądzela z Warszawy *Stan badań w zakresie historii kultury fizycznej w Polsce*, podsumowujące rozwój badań nad dziejami kultury fizycznej w kraju i na obczyźnie. Efekty własnych dociekań zaprezentowali też prof. Leonard Nowak – *Model wychowania fizycznego w II Rzeczypospolitej* oraz dr Tomasz Jurek – *Udział Niemców w rozwoju sportu w Polsce (1918-1939)*. Wszystkie wystąpienia zostały przyjęte z zainteresowaniem, a w toku momentami burzliwej dyskusji poruszono wiele kwestii szczegółowych. Spory dotyczyły zwłaszcza oceny rozwoju kultury fizycznej w Polsce Ludowej (1944-1989). Wyrażono pogląd, że okres ten winien doczekać się dalszej szczegółowej eksploracji naukowej i w efekcie obszernej syntezy. Obradom sekcji Historia wychowania fizycznego i sportu przysłuchiwała się także para młodych historyków z IWF – mgr Renata Urban i mgr Przemysław Pieczyński. Wśród uczestników Zjazdu byli też gorzowscy nauczyciele, archiwiści i badacze przeszłości naszego regionu: Jerzy Bazel, Władysław Czyżewski, Jerzy Sygnecki i Ryszard Wójtowicz.

Wrocławskie spotkanie historyków odbyło się w ważnym momencie przełomu tysiącleci i stuleci oraz dziesięć lat po zmianie systemu politycznego i gospodarczego w Polsce. Według pierwszych ostrożnych i wypowiedzianych „na gorąco” opinii Zjazd okazał się ważnym i bardzo potrzebnym forum bardzo zróżnicowanego środowiska historyków. Jak podkreślano, były to „rekolekcje” dla całego środowiska, dokonujące wszechstronnego bilansu dotychczasowych badań oraz wytyczające kierunki rozwoju nauk historycznych.

Tomasz Jurek